

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนรอบกว๊านพะเยา

Safe Agro-Tourism Models in Kwan Phayao Lake Rim Communities

ประกอบศิริ ภักดีพินิจ ปานณนาถ บัวเงิน
Prakopsiri Pakdeepinit, Pannanat Baungoen

คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
¹School of Management and Information Sciences, University of Phayao
E-Mail: prakopsirip@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนรอบกว๊านพะเยา และพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนรอบกว๊านพะเยา โดยมีเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินศักยภาพ และการประชุมกลุ่มย่อย สำหรับตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพเกษตรปลอดภัย ผู้นำกลุ่มเกษตรปลอดภัย ผู้นำชุมชน และกลุ่มสมาชิกในชุมชนที่มีความสนใจทางการเกษตรปลอดภัยทั้งหมดจำนวน 120 คน และพื้นที่ศึกษาวิจัยมีความโดดเด่นในการปลูกพืชเกษตรปลอดภัย คือ 1) ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน 2) กลุ่มนาบัว บ้านสันหนองเหนียว ตำบลบ้านต๋อน และ 3) กลุ่มเครือข่ายปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียง บ้านต๋อน ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

จากการศึกษา พบคะแนนทางด้านสิ่งดึงดูดใจมากที่สุด (15.89 คะแนน) รองลงมา คือ ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว (13.78 คะแนน) ด้านการบริหารจัดการ (12.11 คะแนน) และด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (6.83 คะแนน) และจากการศึกษาพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัย พะเยา ได้พัฒนารูปแบบที่เหมาะสม คือ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยที่เพิ่มมูลค่าจากกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยที่เพิ่มมูลค่าจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์

Keywords: รูปแบบการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัย ชุมชนท้องถิ่น กว๊านพะเยา

Abstract

The objectives of this investigation were to examine potentials of safe agro-tourist attractions in communities around Phayao Lake and to develop safe agro-tourism models for the communities. The research instruments for data collection included a guided interview, a potential assessment form, and focus group. The sample group and key informants were 120 farmers involved in safe agricultural practices, safe agricultural group leaders, community leaders, and community members interested in safe agriculture. The communities exclusively growing safe agricultural crops included 1) Dok Bua Self-Sufficiency Community in Tambon Ban Tun; 2) San Nong Khiaw Lotus Farming Group in Tambon Ban Tom; and Ban Tun Self-Sufficiency Crop Cultivation Network in Tambon Ban Tun, Muang District, Phayao Province.

The research findings reveal that the highest scores (15.89) were on attractions, followed by accommodation capacity of tourist attractions (13.78), management (12.11), and services of agro-tourist attractions (6.83) respectively. From developing the safe agro-tourism models, it was found that two models were derived, namely a model to increase the value from tourism activities and a model to increase the value from processed products.

Keywords: tourism model, safe agro-tourism, local communities, Kwan Phayao Lake

Paper type: Research

1. บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงการท่องเที่ยว ได้มีแผนการดำเนินงานร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อกระจายรายได้ไปสู่ภาคการเกษตร โดยมุ่งเน้นส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีเกษตร พร้อมทั้งพัฒนามาตรฐาน เกณฑ์คุณภาพ เพื่อยกระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558) ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ถือเป็นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่สามารถนำไปสู่ความยั่งยืนของพื้นที่ได้ อีกทั้ง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและอยู่ในความสนใจของนักท่องเที่ยวจำนวนมากทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558)

ในปี 2557-2560 จังหวัดพะเยามีวิสัยทัศน์ในแผนพัฒนาจังหวัด ให้เป็น “แหล่งผลิตเกษตรปลอดภัย สังคมเข้มแข็ง พร้อมสู่ประชาคมอาเซียน” โดยส่งเสริมให้ประชาชนปลูกพืชเกษตรปลอดภัย และมุ่งพัฒนาศักยภาพสถาบันเกษตรกรควบคู่กับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดพะเยา (2558 - 2560) ที่มีวิสัยทัศน์ในการสร้างความเข้มแข็งท้องถิ่นโดยพัฒนาองค์ความรู้การผลิต เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตร อันเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนของจังหวัดพะเยาได้ (จังหวัดพะเยา, 2558)

เมื่อพิจารณาบริบททรัพยากรการท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา พบว่าจังหวัดพะเยามีความหลากหลายทางการท่องเที่ยวทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ที่มีวิวัฒนาการต่อเนื่องและยาวนาน และทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ พบแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ คือ กว๊านพะเยา ซึ่งถือเป็นแหล่งน้ำที่มีคุณค่าต่อวิถีชีวิตของชาวพะเยา โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่รอบกว๊านพะเยา อันสามารถเอื้อประโยชน์ต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาด้านการประมง และการเกษตรกรรมในพื้นที่ได้ (ประกอบศิริ ภักดีพินิจ, 2557, หน้า 68)

ทั้งนี้ ชุมชนรอบกว๊านพะเยา เป็นชุมชนที่พบว่ามีอาชีพหลัก คือ การเกษตร เช่น การทำนา การเลี้ยงสัตว์ การประมงและการปลูกพืชผัก เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ จังหวัดพะเยา ที่พบว่าเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาไปสู่เกษตรอุตสาหกรรมและเกษตรปลอดภัยได้ (บุญฤทธิ์ สินค้ำงาม, 2557, หน้า 64)

จากข้อความข้างต้น ทำให้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนรอบกว๊านพะเยา เพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการทำเกษตรปลอดภัย มีรายได้จากการท่องเที่ยว และเป็นเครื่องมือหนึ่งในการแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยาที่พบว่าจังหวัดพะเยาเป็นเพียงเมืองผ่านหรือเป็นแค่จุดแวะพักของนักท่องเที่ยวที่ไม่สามารถดึงเม็ดเงินจากการท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในจังหวัดพะเยาได้ (ปานณนาถ บัวเงิน, 2557, หน้า 2) ซึ่งสอดคล้อง

กับ กรมการท่องเที่ยว (2559) ที่ได้สรุปจำนวนรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยวของจังหวัดในกลุ่มภาคเหนือตอนบน พบว่าจังหวัดพะเยามีรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดใกล้เคียง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ในปี 2558

จังหวัด	จำนวน (คน)	รายได้ (ล้านบาท)
เชียงใหม่	2,436,099	20,847.62
เชียงราย	929,405	6,056.33
ลำพูน	242,787	318.27
ลำปาง	859,083	2,805.14
น่าน	228,814	632.84
พะเยา	169,767	290.48

ที่มา : กรมการท่องเที่ยว (2559)

อย่างไรก็ตาม หากจังหวัดพะเยาได้พัฒนาและสร้างทางเลือกใหม่ในเส้นทางหรือกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ก็อาจจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและเลือกพะเยาเป็นจุดหมายปลายทางหนึ่งในการเดินทางท่องเที่ยวได้ ดังนั้น การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนรอบกว๊านพะเยา จะช่วยส่งเสริมให้มีความหลากหลายทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมที่เป็นโอกาสในการเพิ่มระยะเวลาให้นักท่องเที่ยวอยู่ได้นานขึ้น และมีการใช้จ่ายในภาคธุรกิจบริการนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ ตลอดจนชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการศึกษาไปปรับประยุกต์ใช้ในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยาต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนรอบกว๊านพะเยา
2. เพื่อศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนรอบกว๊านพะเยา

3. การทบทวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกรรม วิธีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี โดยนำทรัพยากรทางการเกษตรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน บนพื้นฐานแห่งความยั่งยืน (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2556, หน้า 1) ซึ่งสอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2558) ที่กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นนำเอาเสน่ห์ของวิถีชีวิต วัฒนธรรมนิยม ประเพณี มาพัฒนาเพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ ด้านกล

กรรม ด้านการประมง ด้านปศุสัตว์ ด้านป่าไม้ และด้านวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

ในส่วนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2558) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ยังเป็นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองนักท่องเที่ยวที่มีระยะเวลาท่องเที่ยวสั้น เช่น การร่วมทำกิจกรรมระยะสั้น อาทิ การเก็บผลผลิต หรือการชมการเกษตร และเลือกซื้อของฝาก แต่ทั้งนี้ หากนักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสชีวิตวิถีของเกษตรกร ก็เลือกพักแรมในชุมชน เพื่อใช้เวลาศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาทางการเกษตรของคนในชุมชนได้

นอกจากนี้ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2544) ได้กล่าวว่องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางการเกษตร 2) ตลาดนักท่องเที่ยว คือ กลุ่มของเกษตรกรที่สนใจความรู้ทางการเกษตร และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจกิจกรรมการเกษตร วิถีชีวิตเกษตร และ 3) การบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ในด้านมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2556, หน้า 2-5) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อยกระดับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้กำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้ 4 องค์ประกอบคือ

องค์ประกอบที่ 1 : ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงาน วางแผน ควบคุม ดูแลและจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 2 : ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ความพร้อมในการจัดทําบริการขั้นพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 3 : ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ความสามารถในการสร้างคุณค่าให้กับตัวสินค้าที่ให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 4 : ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ความสามารถในการสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

ทั้งนี้ ในปัจจุบันกระแสความตื่นตัวด้านการเกษตรที่ค่านึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และอันตรายต่อชีวิตมนุษย์ จึงได้การพัฒนากระบวนการผลิตที่ปราศจากสารเคมี รวมถึง การทำการเกษตรที่มีระบบการผลิตที่ใช้สารเคมีที่ปริมาณที่กำหนด ซึ่งเป็นการเกษตรที่เรียกว่า “การเกษตรปลอดภัย” (อภิชาติ ศรีสะอาด, 2549, หน้า 12)

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การพัฒนาในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นพะเยา เป็นไปอย่างเหมาะสม จึงได้คำนึงถึงแผนยุทธศาสตร์และการกำหนดวิสัยทัศน์ของจังหวัดพะเยา ที่ได้กล่าวว่า “เมืองเกษตรปลอดภัย การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” ซึ่งในการพัฒนาในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนรอบกว๊านพะเยา โดยนำแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัย ซึ่งมีลักษณะการใช้ทรัพยากรทางการเกษตรที่ลดสารเคมีในกระบวนการผลิต และส่งผลให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภค (จังหวัดพะเยา, 2558)

นอกจากนี้ ยังได้นำหลักการมีส่วนร่วมเข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดย อานิสก์ โอทาคะวงศ์ (2557, หน้า 50) กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมที่ต้องประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติงานร่วมกัน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การติดตามผล เพื่อเป็นการตรวจสอบการดำเนินงาน วัตถุประสงค์ที่เกิดขึ้น

4. วิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ได้เลือกพื้นที่ชุมชนรอบกว๊านพะเยา โดยเลือกชุมชน หรือกลุ่มเกษตรกรที่มีกระบวนการทำเกษตรปลอดภัย ซึ่งประกอบด้วย 1) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอกบัว ตำบลบ้านต๋อน เป็นชุมชนที่ทำการเกษตรอินทรีย์ 2) กลุ่มเครือข่ายปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียง บ้านต๋อน ตำบลบ้านต๋อน เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อทำการเกษตรปลอดภัย และ 3) กลุ่มนาบัว บ้านสันหนองเหนียว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นชุมชนที่มีการเกษตรธรรมชาติ โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ เป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จำนวน 9 คน ซึ่งมีการกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้น คือ เป็นผู้ที่ทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรปลอดภัย เป็นผู้นำของกลุ่มเกษตรกรปลอดภัย และเป็นผู้นำชุมชนในพื้นที่ โดยมีประเด็นด้านศักยภาพของการท่องเที่ยวเกษตรปลอดภัย ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการ และด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้ง ข้อเสนอแนะที่มีต่อการพัฒนาการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่

2) แบบประเมินศักยภาพ โดยพัฒนาจากคู่มือการประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากสำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ ได้ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวและผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร จำนวน 3 คน ซึ่งมีหัวข้อหลักคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการ และด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่ละองค์ประกอบมีคะแนนด้านละ 25 คะแนน รวมทั้งหมด 100 คะแนน ทั้งนี้ สามารถแบ่งเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ

ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดีเยี่ยม ตั้งแต่ 81 คะแนนขึ้นไป ระดับดีมาก 71 – 80 คะแนน ระดับดี 61 – 70 คะแนน และ ไม่ผ่านเกณฑ์ ต่ำกว่า 61 คะแนน (กรมการท่องเที่ยว, 2556, หน้า 5-7) สำหรับข้อเสนอแนะในการพัฒนา เป็นคำถามปลายเปิด ทั้งนี้ ได้ใช้แบบประเมินศักยภาพกับพื้นที่วิจัย จำนวน 3 แห่ง และนำคะแนนที่ได้มาเทียบกับกับเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ในแต่ละด้าน

3) การจัดประชุมระดมความคิดเห็นจำนวน 4 ครั้ง ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพเกษตรปลอดภัย ผู้นำกลุ่มเกษตรปลอดภัย ผู้นำชุมชน และกลุ่มสมาชิกในชุมชนที่มีความสนใจ รวมทั้งสิ้นจำนวน 120 คน เพื่อระดมความคิดเห็นในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยที่เหมาะสมในพื้นที่

5. ผลการวิจัย

ในการศึกษาศักยภาพรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนรอบกว๊านพะเยา พบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอกบัว มากที่สุด อยู่ในระดับดี (69.83 คะแนน) รองลงมา คือ กลุ่มนาบัว บ้านสันหนองเหนียว (40.00 คะแนน) และกลุ่มเครือข่ายปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียง บ้านตุน (36.00 คะแนน) ซึ่งทั้ง 2 กลุ่ม ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ แต่ทั้งนี้ จากการประเมินและการสำรวจทำให้เห็นศักยภาพที่มีความโดดเด่นในแต่ละพื้นที่ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรปลอดภัยได้ ดังต่อไปนี้

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอกบัว ตำบลบ้านตุน เป็นชุมชนที่พบการปลูกข้าวเกษตรอินทรีย์ การปลูกสตอเบอร์รี่ ปลอดภัยพืชในช่วงฤดูหนาว และมีการปลูกพืชผักปลอดภัยในครัวเรือน นอกจากนี้ ชุมชนบ้านดอกบัวยังเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นในการปลูกพืชไม้ไผ่ เพื่อนำมาจักสานแข่ง และสุ่มไก่

ทั้งนี้ จากการประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยว พบคะแนนศักยภาพด้านดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากที่สุด คือ (22 คะแนน) รองลงมา คือ ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (19.50 คะแนน) ด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (17.33 คะแนน) และด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบศักยภาพน้อยที่สุด (11 คะแนน) ในการประเมินศักยภาพของชุมชนดังกล่าว ทำให้เห็นความสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่พบว่าชุมชนบ้านดอกบัวเป็นชุมชนดีเด่นได้รับรางวัลที่หลากหลาย มีความโดดเด่นทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าเอาไม่ไว้ สอดคล้องกับวิถีชีวิตวิถีมาสาน อาทิ สุ่มไก่ แข่ง และยังถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้หลักให้แก่คนในชุมชนอีกด้วย

ในปัจจุบัน ชุมชนบ้านดอกบัว เป็นชุมชนที่มีนักท่องเที่ยว กลุ่มศึกษาดูงาน เข้ามาเรียนรู้ในชุมชนเสมอ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ชุมชน

รอบกว๊านพะเยา จึงควรใช้ศักยภาพของชุมชนบ้านดอกบัว พัฒนาให้เป็นเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก เพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวสนใจและเดินทางมาท่องเที่ยว แล้วเชื่อมโยงกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวไปยังกลุ่มนาบัว และกลุ่มเครือข่ายปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มนาบัว บ้านสันหนองเหนียว ตำบลบ้านต้อม เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรทางด้านธรรมชาติที่สวยงาม พบวิถีการทำประมงพื้นบ้าน นอกจากนี้ ยังได้พบทุ่งดอกบัวและบัวแดง (ดอกบัวที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ) มีอาณาเขตพื้นที่ในกว๊านพะเยากว้างขวาง และมีนกอพยพมาตามฤดูกาล ทั้งนี้ ในปัจจุบันได้กลายเป็นจุดชมวิวกว๊านพะเยาในฤดูกาลที่ดอกบัวและดอกบัวแดง (ดอกบ้าน) บานสะพรั่ง และชุมชนบ้านสันหนองเหนียว ยังได้มีอาชีพเสริมในการเก็บดอกบัว และฝักบัวจำหน่ายตามฤดูกาล และจากการประเมินพบคะแนนศักยภาพด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากที่สุด (12.33 คะแนน) รองลงมา ด้านดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (12.17 คะแนน) ด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (9 คะแนน) และศักยภาพด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบศักยภาพน้อยที่สุด (6.50 คะแนน)

กลุ่มเครือข่ายปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียง บ้านตุน ตำบลบ้านตุน เป็นการรวมกลุ่มเพื่อปลูกพืชเกษตรปลอดภัย โดยมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปลูกพืช ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ปลอดภัย ซึ่งสามารถพัฒนาให้กลายเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวได้

จากการประเมินพบคะแนนศักยภาพด้านดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากที่สุด (13.50 คะแนน) รองลงมา คือ ด้านศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (10 คะแนน) ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (9.50 คะแนน) และด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพบศักยภาพน้อยที่สุด (3 คะแนน) จากการศึกษาในประเด็นดังกล่าว ทำให้เห็นจุดเด่นของแต่ละพื้นที่ที่มีศักยภาพสามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยือน ที่มีความหลากหลาย ซึ่งถือเป็นข้อได้เปรียบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ได้

สำหรับศักยภาพทางด้านบริหารจัดการ ศักยภาพการรองรับ และศักยภาพการให้บริการ เป็นศักยภาพที่สามารถพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับชุมชนได้ แต่หากชุมชนไม่มีศักยภาพในด้านดึงดูดใจก็จะทำให้ขาดตัวทรัพยากรทางการท่องเที่ยวไป เนื่องจากสิ่งดึงดูดใจ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวได้

จากการสัมภาษณ์ได้พบว่ามีการจัดตั้งคณะกรรมการของชุมชนบ้านดอกบัว เพื่อบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว และการศึกษาดูงาน แต่ในส่วนของกลุ่มนาบัว และกลุ่มเครือข่ายปลูกพืชเกษตรปลอดภัย เป็นการรวมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการผลผลิต

ทางการเกษตร ฉะนั้น หากมีการส่งเสริมให้เพิ่มการบริหารจัดการทางด้านการท่องเที่ยวเข้าไปด้วย ก็จะทำให้เกิดความพร้อมของชุมชนด้านการท่องเที่ยวให้กับทั้งสองกลุ่มมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงภาพรวม พบคะแนนศักยภาพด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่วิจัย พบว่ามีคะแนนน้อยที่สุด (6.83 คะแนน) ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า เนื่องจากกลุ่มนาบัวและกลุ่มเครือข่ายปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียง ยังไม่ได้ถูกพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยยังเน้นการเกษตรเพื่อดำรงชีพ ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ได้พบแนวทางพัฒนาด้านการให้บริการ ที่ควรเน้นการต้อนรับ การสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว และการสื่อความหมาย รวมถึงการให้บริการข้อมูล ซึ่งจะต้องมีการจัดฝึกอบรมผู้นำชม ให้มีทักษะการนำชม สามารถให้ความรู้ด้านการเกษตรปลอดภัยและข้อมูลภายในชุมชนได้ รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นสถานที่ฝึกอบรมและเป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ที่สนใจด้านการเกษตรปลอดภัย

อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาชุมชน ควรตระหนักถึงความพร้อมในการจัดหาบริการพื้นฐาน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ได้พบว่าการพัฒนาควร

คำนึงถึงเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพเส้นทางสะดวกสบาย มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน การเตรียมความพร้อมทางด้านระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน อาทิ สถานที่จอดรถ ห้องน้ำ ที่นั่งพักผ่อน เป็นต้นและการให้บริการทางด้านที่พักแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมสัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้ ตลอดจนการบริการอาหารที่นำพืชผลทางการเกษตรมาประกอบอาหารให้นักท่องเที่ยว

ทั้งนี้ หากชุมชนต้องการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรคำนึงถึงการพัฒนาศักยภาพในการให้บริการภายในพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว เช่น จัดให้มีการสื่อความหมายในพื้นที่ เพื่อบริการด้านความรู้และข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาความหลากหลายของกิจกรรมภายในแหล่งท่องเที่ยว ที่สามารถเสริมสร้างความรู้ การพักผ่อนและให้ความบันเทิงได้ ตลอดจน จัดสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้พัฒนาบนพื้นฐานแห่งความยั่งยืน

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนรอบกว๊านพะเยาในภาพรวม

การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัย	(100 คะแนน)
1. ศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	12.11
2. ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	13.78
3. ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	6.83
4. ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	15.89
คะแนนรวมทั้งหมด	48.61

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัย แยกตามพื้นที่

การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัย	ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอกบัว (100 คะแนน)	กลุ่มนาบัว (100 คะแนน)	กลุ่มเครือข่ายปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียง (100 คะแนน)
1. ศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	17.33	9.00	10.00
2. ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	19.50	12.33	9.50
3. ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	11.00	6.50	3.00
4. ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	22.00	12.17	13.50
คะแนนรวมทั้งหมด	69.83	40.00	36.00

จากการศึกษาศักยภาพในพื้นที่ทำให้เห็นโอกาสในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยได้ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี และแต่ละช่วงฤดูกาลจะมีความแตกต่างกันในด้านพืชผลทางการเกษตร เนื่องจากสภาพอากาศจะส่งผลต่อการเจริญเติบโต

ของพืชแต่ละชนิด ทำให้รอบการท่องเที่ยว 12 เดือน ชุมชนสามารถพัฒนา ออกแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในแต่ละช่วงเวลาให้มีความแตกต่างกัน ก่อให้เกิดความหลากหลาย และ

นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเลือกตัดสินใจเลือกเดินทางได้ตามความเหมาะสมของช่วงเวลาได้

2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนรอบกว๊านพะเยา จากผลการศึกษาศักยภาพในพื้นที่และการระดมความคิดเห็นของชุมชน ซึ่งในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยได้พัฒนามาจากพื้นฐานกิจกรรมเดิมที่ชุมชนทำอยู่ โดยนำมาต่อยอดให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว สามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

2.1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยที่เพิ่มมูลค่าจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งมีคุณลักษณะกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้เชื่อมโยงระหว่างการทำเกษตรของชุมชน กับบริบททางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เป็นกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาเทคนิคการทำเกษตรปลอดภัย นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ ตลอดจนให้นักท่องเที่ยวได้เห็นประโยชน์ของสิ่งแวดล้อมที่ได้จากการทำเกษตรปลอดภัย เป็นต้น

ทั้งนี้ สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยที่เพิ่มมูลค่าจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้คือ

- การชมบัวแดง สามารถทำได้ในชุมชนบ้านสันหนองเหนียว

ภาพที่ 1 การชมดอกบัวแดง ในกว๊านพะเยา

- การชมวิถีชีวิตประมง ที่ชุมชนบ้านสันหนองเหนียว สามารถเที่ยวชมได้ตลอดทั้งปี

ภาพที่ 2 วิถีชีวิตประมง ในกว๊านพะเยา

- การเก็บพืชผักและผลผลิตทางการเกษตร สามารถทำได้ที่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอกบัวและกลุ่มเครือข่ายปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียงบ้านตุน

ภาพที่ 3 การเก็บพืชผักสวนครัว ณ บ้านดอกบัว

-การทำอาหารจากผลผลิตเกษตรปลอดภัย สามารถทำได้ทุกชุมชน เป็นกิจกรรมที่ทำได้ตลอดทั้งปี

ภาพที่ 4 อาหารพื้นถิ่นที่ใช้วัตถุดิบจากรอบกว๊านพะเยาพอเพียง บ้านดอกบัว เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมและร่วมกิจกรรมได้ แต่ขึ้นอยู่กับว่าช่วงเวลานั้นอยู่ในขั้นตอนใดของการปลูกข้าว

ภาพที่ 5 การปลูกข้าวเกษตรอินทรีย์ชุมชนบ้านดอกบัว

- การเรียนรู้การทำเกษตรปลอดภัยสามารถทำได้ที่ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอกบัวและกลุ่มเครือข่ายปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียงบ้านตุน

ภาพที่ 6 การสาธิตวิธีการปลูกพืชเกษตรปลอดภัย กลุ่มเครือข่ายปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียง

2.2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยที่เพิ่มมูลค่าจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยผลผลิตทางการเกษตรมา

ผ่านกระบวนการผลิตเพื่อให้เก็บรักษาได้นานขึ้น ถือเป็นารยกย่องระดับราคาสินค้าทางการเกษตร สร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้แก่เกษตรกร และพัฒนาให้เป็นสินค้าของฝากของที่ระลึกจากชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของชุมชนในการจัดประชุม โดยพบว่าชุมชนเล็งเห็นถึงความสำคัญในการเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตร โดยต้องการผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเข้ามาอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก

เมื่อพิจารณาผลผลิตทางการเกษตรของชุมชน พบความหลากหลายของผลผลิตทางการเกษตร โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ใช้ในการอุปโภค และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ใช้ในการบริโภค ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ สามารถยกตัวอย่างได้ ดังนี้

- การปลูกไม้ไผ่ ของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านดอกบัว สามารถนำไม้ไผ่มาแปรรูป โดยการสานแข่ง สานตะกร้า ทั้งนี้ สามารถออกแบบการสานให้มีขนาดเล็กลง เพื่อพัฒนาให้เป็นของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว และสามารถสร้างกิจกรรมสอดแทรกการเรียนรู้ ในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนได้

ภาพที่ 7 การจักสานแข่ง และการสานของที่ระลึก

- การนำผลผลิตทางการเกษตรปลอดภัย มาแปรรูปเป็นอาหารผลิตภัณฑ์ สามารถทำได้ทุกชุมชน เป็นการนำพืชผลทางการเกษตรในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่ม ผ่านกระบวนการแปรรูป อาทิ การดอง การเชื่อม การตากแห้ง การอบแห้ง เช่น ผักกาดดอง สายบัวเชื่อม เพื่อรักษาผลผลิตไว้ให้นานขึ้น และพัฒนาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อเป็นของฝากได้

ภาพที่ 8 รากบัวเชื่อมและผักกาดดอง

รวมถึง การแปรรูปจากผลิตภัณฑ์จากดอกบัว สามารถทำได้ในชุมชนบ้านสันหนองเหนียว และเนื่องจากสรรพคุณของดอกบัวที่มีความหลากหลายทั้งในการบำรุงและการรักษาโรค จึงได้เพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ โดยพัฒนาเป็นชาจากเกสรดอกบัว หรือชาใบบัว ซึ่งกระบวนการแต่ละขั้นตอนผู้ที่สนใจสามารถเข้าอบรมและเรียนรู้ ถือเป็นารถ่ายทอดภูมิปัญญา ตลอดจนจนเป็นการสร้างมูลค่าสินค้า นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อเพื่อนำไปเป็นของฝากได้

ภาพที่ 9 ตัวอย่างชาใบบัวและชาจากเกสรดอกบัว

ในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัย ชุมชนหรือเจ้าของพื้นที่อาจให้ความร่วมมือการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวตามระดับความสามารถ หรือตามความสนใจของตนเองได้ ตลอดจนชุมชนควรเตรียมความพร้อมในการจัดรายการนำเที่ยว โดยคำนึงถึงความชัดเจนของช่วงเวลาในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ และความหลากหลายของรายการนำเที่ยวเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวแต่ละประเภท ตลอดจนการคิดค่าใช้จ่ายโดยคำนึงถึงต้นทุนการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อชุมชนและนักท่องเที่ยว

ทั้งนี้ หากได้กำหนดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หรือเป็นกลุ่มที่มีความสนใจทางด้านเกษตรปลอดภัย ที่ต้องการมาศึกษาดูงาน เรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อนำไปปรับใช้ และต่อยอดความรู้เดิมที่มีอยู่ รวมทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์ ก็จะทำให้ชุมชนสามารถวางการตลาดต่อไปในอนาคตได้

6. อภิปรายผล

ในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนรอบกว๊านพะเยา เป็นการนำเอาหลักแนวคิดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัย มุ่งเน้นให้ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเองภายใต้ทรัพยากรที่ชุมชนมี โดยเน้นการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่ชุมชนผสมผสานกับวัฒนธรรมวิถีของคนในชุมชน

ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่าในการพัฒนาควรรสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนบ้านดอกบัว กลุ่มนาบัว และกลุ่มเครือข่ายปลูกพืชเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ โดยนำจุดเด่นในแต่ละพื้นที่ที่มีความโดดเด่น มาพัฒนาบนฐานความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภายใต้การบริหารงานจัดการร่วมกันระหว่าง 3 ชุมชน ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีในการนำหลักการจัดการด้านการท่องเที่ยวเข้าไปพัฒนากลุ่มดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ โดยสามารถร่วมกันวางแผน กำหนดแผนการบริหารจัดการอย่างมีระบบได้ เช่นเดียวกับ สุวิมล ตั้งประเสริฐ (2554, หน้า 621) ที่กล่าวว่า การรวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่าย จะสามารถสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ และเทคโนโลยี เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนได้

ทั้งนี้ ในการพัฒนาเครือข่ายหากได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ก็จะทำให้มีโอกาสสำเร็จมากขึ้น ดังเช่นที่ เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปากช่อง ที่ได้สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเริ่มต้นสร้างเครือข่ายจากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีกระบวนการจัดประชุมเพื่อทำความรู้จัก และแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเดินทางเพื่อไปเยี่ยมชมศึกษาดูงานของสมาชิกในเครือข่าย การช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม และการแบ่งเส้นทางท่องเที่ยว และการทำสื่อโฆษณาาร่วมกัน (เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปากช่อง, 2558) ดังนั้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่ชุมชนรอบกว๊านพะเยา หากมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ ผลักดัน สนับสนุน ให้เกิดการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มพื้นที่วิจัย ก็ถือได้ว่าเป็นกุญแจสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรประสบความสำเร็จได้

อีกประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ชุมชนควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นการวางแผน และจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนา ก่อนและหลัง สอดคล้องกับที่พบว่ามีการลงนามระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยววิถีเกษตร เป็นการกระจายรายได้สู่ภาคการเกษตร โดยพัฒนาและเพิ่มศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่เกษตรกรเจ้าของพื้นที่ ตลอดจน ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับ คมพล สุวรรณภู (2555, หน้า 291) ที่ได้กล่าวถึง การจัดการท่องเที่ยวเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ภาคเกษตร ที่จะต้องมีองค์ประกอบหลักเกี่ยวข้อง คือ บุคลากร สถานที่ กิจกรรมและบริการ รวมถึงการสนับสนุน และส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับ British Tourist Authority (2011) ที่กล่าวถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งถือ

เป็นหนึ่งในกุญแจสำคัญที่ทำให้แผนปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวเกิดความสำเร็จได้

นอกจากนี้ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรมีการวางแผนร่วมกันในด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านการบริการ ด้านบุคลากร (โศจิลักษณ์ กมลศักดิ์วิกุล, 2556, หน้า 62) ตลอดจน ชุมชนควรตระหนักถึง การร่วมกันวางแผนประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับฤดูกาล เป็นการสร้างการรับรู้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจ และตัดสินใจเลือกเดินทางในช่วงเวลาที่เหมาะสมได้ ทั้งนี้ Hilary du Cros และ Bob McKercher (2015) ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารผ่านทางสังคมออนไลน์ในการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

ในส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่รอบกว๊านพะเยา ควรมองถึงการต่อยอดและพัฒนาให้เกิดความหลากหลายทางการท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยาได้ โดยสามารถนำผลการศึกษาเป็นพื้นฐานในการต่อยอดการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งเป็นการนำวัตถุดิบทางการเกษตรปลอดภัยแปรรูปเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ถือเป็นกระแสการท่องเที่ยวที่อยู่ในความสนใจของนักท่องเที่ยว (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2554, หน้า 7-9) และอยู่ในความนิยมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก (พิมพ์ระวี ใจรุ่งรังษัตย์, 2556, หน้า 62) ตลอดจน อาหาร คือสิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะของวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี (หทัยชนก ฉิมบ้านไร่ และรักษิพงษ์ วงศาโรจน์, 2558, หน้า 39) สอดคล้องกับ เณรวิษณุ กิจวิธานต์ (2557, หน้า 14) ที่กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงอาหารสามารถก่อให้เกิดภาพลักษณ์ในใจของนักท่องเที่ยวได้ จึงนับได้ว่าเป็นโอกาสของพื้นที่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในเชิงวัฒนธรรมอาหารได้

ในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยในพื้นที่รอบกว๊านพะเยา จะประสบความสำเร็จได้ ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยอีกหลายส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคส่วนธุรกิจการท่องเที่ยว ได้แก่ ธุรกิจที่พัก ธุรกิจงานเที่ยว ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึก ธุรกิจขนส่ง ที่จะต้องเตรียมความพร้อม พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวสู่การให้บริการอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ เทพกร ณ สงขลา (2554, หน้า 2) ที่กล่าวว่า การนำทรัพยากรเกษตรมาบริหารจัดการเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ แต่สิ่งที่จะลเลยไม่ได้ ก็คือ ความพร้อมของพื้นที่ในการจัดเตรียมที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่ง Holloway, J. Christopher (2002) ได้กล่าวถึงบทบาทของธุรกิจ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ที่มีความสัมพันธ์กัน และมีความสำคัญในแต่ละด้าน ที่ควรดำเนินการพัฒนาไปพร้อมกัน เพื่อให้การท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยของจังหวัดพะเยาไม่เพียงแต่จะสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนแล้ว ยังถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเกษตรในจังหวัดพะเยา โดยเน้นความปลอดภัยและก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี สร้างรายได้ และทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2558) ที่กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่อยู่บนฐานหลักสำคัญ ประกอบไปด้วย สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลและความยั่งยืน

7. เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2557). จำนวนสถิตินักท่องเที่ยว ปี 2557. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2559, สืบค้นจาก <http://newdot2.samartmultimedia.com/home/listcontent/11/221/276>
- กรมส่งเสริมการเกษตร, การท่องเที่ยววิถีเกษตร. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2559, สืบค้นจาก <http://agrotourism.doae.go.th/>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกาญจนบุรี, การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2559, สืบค้นจาก <http://agrotourism.doae.go.th/>
- คมพล สุวรรณภู. (2555). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเสริมสร้างรายได้ภาคเกษตรกรรมในพื้นที่จังหวัดระยอง. วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 37(4), 291.
- เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปากช่อง. (2558). การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2559, สืบค้นจาก <http://agrotourism.doae.go.th/>
- ณัฐชรา กิจวิกรานต์. (2557). ภาพลักษณ์อาหารไทย การรับรู้คุณภาพอาหารไทยและแนวโน้มพฤติกรรม การท่องเที่ยวเชิงอาหารของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. 10(1), 14.
- เทพกร ณ สงขลา. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการใช้ทรัพยากร เกษตรของชุมชน: กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์. 6(2), 2. จังหวัดพะเยา. (2558). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลเมืองพะเยา พ.ศ. 2558 – 2562. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2559, สืบค้นจาก <http://www.phayao.go.th/au/>.
- บุญฤทธิ์ สิ้นค้างาม. (2557). ทิศทางการเกษตรของจังหวัดพะเยาในทศวรรษหน้า. การประชุมวิชาการระดับชาติ “พะเยาวิจัย ครั้งที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลบุรี”. วิชาการ, 61.
- ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2557). การปรับตัวด้านการท่องเที่ยวเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของจังหวัดพะเยา. การประชุมวิชาการระดับชาติ “พะเยาวิจัย ครั้งที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลบุรี”. วิชาการ, 68-71.
- ปานณนาถ บัวเงิน. (2557). การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยา. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์. (2556). ความสำคัญและกิจกรรมสื่อสารการเรียนรู้จากการท่องเที่ยว “อาหาร” สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มตลาดผู้หญิงชาวต่างประเทศของไทย. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย. 8(1), 62.
- โศจิลักษณ์ กมลศักดิ์วิกุล. (2556). การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยชุมชนอำเภอเส้าให้ จังหวัดสระบุรี. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. 1(1), 62.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2544). การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism). กรุงเทพฯ ฯ : ฝ่ายอุตสาหกรรมและที่ปรึกษา.
- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (2556). คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. กรุงเทพฯ ฯ : กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สุวิมล ตั้งประเสริฐ. (2554). การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดนครราชสีมาอย่างยั่งยืน ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 36(4), 621.
- หทัยชนก ฉิมบ้านไร่ และ รัชพงศ์ วงศาโรจน์. (2558). ดัชนีภาพอาหารพื้นเมืองและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านอาหารพื้นเมือง

- จังหวัดน่าน. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทย
น่านชาติ. 11(1), 39.
- อภิชาติ ศรีสะอาด. (2549). เกษตรอินทรีย์ ชุดอาหาร
ปลอดภัย. สมุทรสาคร : สำนักพิมพ์ดอกกวน.
- อาณิสต์ โอทาทะวงศ์. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชน
ต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทะเลบัวแดง ใน
เขตเทศบาลตำบลเชียงแห้ว อำเภอกุมภวาปี
จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิทยบริการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 25(1), 50.
- British Tourist Authority. (2011). **A strategic Framework
for Tourism 2010 – 2020**. London : Visit
England.
- Hilary du Cros และ Bob McKercher . (2015). **Cultural
Tourism**. (2). New York : GreenGate
Publishing Services.
- Holloway, J. Christopher. (2002). **The Business of
Tourism**. (6). China : SWTC.